

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВИТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ**

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Освітній ступінь магістр

на тему:

**НЕСПРИЯТЛИВИЙ ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ ДИТИНИ РАНЬОГО ВІКУ ЯК
ЧИННИК ПОРУШЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ БАТЬКІВ**

Виконала:

студентка II курсу, 610з групи
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітня програма: Дошкільна освіта
Довгань Вікторія Вікторівна

Керівник: к.п.н, доцент

Трофаїла Наталія Дмитрівна

Рецензент: доктор філософії, доцент

Черніченко Людмила Анатоліївна

Умань – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ	6
1.1. Наукові підходи до вивчення терміну несприятливий прогноз розвитку дитини.....	6
1.2. Соціально-психологічні проблеми, що детермінують емоційні стани батьків дітей з особливими освітніми потребами.....	18
1.3. Емоційні стани батьків в структурі стадій переживання та адаптації до народження дитини з особливими освітніми потребами.....	37
1.4. Статеві відмінності переживань неповносправності дитини.....	53
РОЗДІЛ II. ПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ТА ПЕРЕЖИВАНЬ БАТЬКІВ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ	57
2.1. Організація та методичне забезпечення емпіричного дослідження, опис емпіричних показників.....	57
2.2. Особливості емоційної сфери батьків дітей з порушеннями психофізичного розвитку	64
2.3. Психологічна та психотерапевтична допомога батькам дітей з особливими освітніми потребами, спрямована на зміну емоційних станів та переживань.....	71
2.4. Аналіз ефективності психокорекційної та психотерапевтичної роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами.....	80
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

Проблема збереження людського життя в Україні набуває дедалі більшої актуальності, особливо коли йдеться про життя дитини. Останнім часом спостерігається зростання випадків народження дітей із вродженими аномаліями, також набутими у внутрішньоутробному періоді та іншими тяжкими спадковими хворобами, що часто призводять до їх інвалідизації та смерті. В Україні частота дитячої інвалідності за останнє десятиріччя збільшилася в два рази (С. Гецько). Зростання хронічної та поєднаної патології призвело до поглиблення процесу інвалідизації дитячого населення.

На думку фахівців найбільше значення для формування особистості має морально-психологічний клімат родини (Є. Клопота, В. Синьов, Є. Синьова, С. Федоренко, Л. Фомічова, М. Шеремет, Д. Шульженко).

З огляду на те, що проблематика порушення емоційних станів та їх чинників у батьків дітей з особливими освітніми потребами, які існують в структурі стадій переживання та адаптації до народження дитини з порушенням у розвитку, залишається недостатньо розробленою, однак теоретично та практично цінною, її дослідження варто трактувати як важливе й актуальне, що зумовило вибір теми: «Несприятливий прогноз розвитку дитини раннього віку як чинник порушення емоційного стану батьків».

Мета кваліфікаційної роботи визначити особливості емоційних станів та розробити комплексну програму психологічної та психотерапевтичної допомоги батькам, які виховують дітей раннього віку з порушеннями психофізичного розвитку.

Для досягнення означеної мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових підходів, у яких висвітлюється питання особливостей психоемоційної сфери та проблеми порушення емоційних станів батьків дітей з психофізичними порушеннями.

2. Розробити методичний комплекс для дослідження особливостей психоемоційної сфери батьків.

3. Визначити особливості та чинники порушення емоційних станів батьків дітей раннього та дошкільного віку з психофізичними порушеннями.

4. Розробити та апробувати комплексну програму щодо профілактики та корекції порушень емоційних станів у батьків дітей раннього віку з психофізичними порушеннями.

Об'єкт дослідження – емоційна сфера батьків як суб'єктів сімейного виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Предмет дослідження – порушення і корекція емоційного стану батьків дитини раннього віку з несприятливим прогнозом психофізичного розвитку.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення; емпіричні: спостереження, бесіда, анкетування, психодіагностичне тестування із застосуванням стандартизованих тестів-опитувальників, констатувальний і формувальний експеримент;

Практична значущість результатів дослідження: Отримані результати можуть бути використані практикуючими психологами (зокрема спеціалістами психологічних служб навчальних закладів) у процесі психоконсультативної, психокорекційної, психотерапевтичної роботи, спрямованої на покращення емоційного стану батьків дітей з особливими потребами; у психотренінговій практиці.

Апробація результатів дослідження. Довгань В. Соціально-психологічні проблеми, що детермінують емоційні стани батьків дітей з особливими потребами. Вісник Науково-дослідної лабораторії «Дошкільна освіта: історія, перспективи розвитку в XXI столітті» : за матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. «Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї» (21 вересня 2023 р.). Вип. X. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред. Л. П. Карнаух ; редкол.: О. В. Рябошапка, І. Ю. Підлипняк , Т. В. Журавко]. – Умань : Візаві, 2023. С. 68-73.

Експериментальна база: Дослідження було проведено в Початковій школі № 1 Уманської міської ради Черкаської області.

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота має таку структуру: вступ, два розділи, висновки, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи 88 сторінок. У списку використаних джерел 49 найменувань.

ВИСНОВКИ

У роботі представлено результати теоретико-експериментального дослідження несприятливого прогнозу розвитку дитини раннього віку як чинника порушення емоційного стану батьків. Виконання мети і завдань дослідження дало змогу зробити наступні висновки:

1. Відповідно першого завдання, встановлено, що емоційна сфера батьків, характеристика сім'ї, особливо емоційні стани та переживання (тривога, депресія, шок, почуття провини, агресія, фрустрація, тривожність, прийняття дитини, мотив до соціального спілкування тощо), вміння врегулювати свою психоемоційну сферу, вміння виходити з кризових ситуацій, ставлення до дитини, психічне і фізичне виснаження, що переростає у хронічну втому є визначальними чинниками у адаптації батьків до народження дитини з особливими потребами.

2. Відповідно другого завдання розроблено комплекс діагностичних процедур для виявлення особливостей психоемоційної сфери та проблеми порушення емоційних станів батьків дітей з психофізичними порушеннями. На підставі порівняльного аналізу показників емоційної сфери батьків здорових дітей та батьків дітей з особливими потребами виявлено статистично значущі відмінності між показниками, що є підтвердження гіпотези про те, що несприятливий прогноз розвитку дитини впливає на емоційні стани батьків.

3. Відповідно третього завдання, встановлено, що для батьків дітей з особливими освітніми потребами раннього віку порушення емоційної сфери пов'язано з негативізмом, зниженням настрою, підвищенням тривожності та депресією. Доведено, що зростання рівня тривожності у батьків дітей з особливими потребами раннього віку підвищує рівень їхньої роздратованості, образи, підозрливості, почуття провини, фізичного дискомфорту. Зі зростанням хронічної втоми знижується загальний настрій батьків, але зростає їхнє прагнення інфантилізувати дитину, приписати їй особистісну і соціальну несформованість.

4. Відповідно четвертого завдання обґрунтовано та апробовано комплексну програму профілактики та корекції деструктивних емоційних станів у батьків дітей раннього віку з психофізичними порушеннями. Програма включала два блоки: 1) психолого-консультативний і діагностичний; 2) психотерапевтичний та реалізовувалася поетапно: діагностичний, психокорекційний, психотерапевтичний та консультативний етапи роботи щодо профілактики та корекції емоційних станів у батьків дітей раннього віку з порушеннями психофізичного розвитку.

Доведено ефективність експериментальної програми психокорекції емоційних станів батьків дітей раннього віку з порушеннями психофізичного розвитку. Результати контролю експерименту засвідчили, що після проведеної психотерапевтичної роботи у батьків покращився настрій, знизилася тривожність та депресія, значно покращилося прийняття дитини, симбіозу, кооперації, знизилася значення хронічної втоми, фізичного та когнітивного дискомфорту, збільшився мотив соціального спілкування та взаємодії.